

РЕКРЕАЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА ЛІСОВІ НАСАДЖЕННЯ НПП «СВЯТІ ГОРИ»

Дідоренко Д.Г., гр. 206-22м-01

Науковий керівник – канд. с.-г. наук, доц. **Ю.М. Біла**
Державний біотехнологічний університет

Рекреаційна діяльність людини всебічно впливає на лісові насадження. Але головним фактором впливу є перебування у лісі, у результаті якого витоптується живий надрунтовий покрив, самосів і підріст, порушується лісова підстилка, ущільнюється ґрунт.

Відвідуваність рекреаційних об'єктів називають *рекреаційним навантаженням*. Надмірна відвідуваність може призвести до порушення зв'язків між компонентами лісу, втрати стійкості лісового насадження, повного його розладу.

Поки що немає єдиної міри рекреаційного навантаження. Найбільш розповсюдженою одиницею виміру є люд. год-1 га або близька до неї люд га-1. Тобто більшість дослідників рекреаційного впливу на ліс оцінює його за кількістю людей, що прогулюються за одиницю часу на площі 1 га в середньому за сезон. Але у різних географічних районах тривалість сезонів різна, до того ж не враховується навантаження у зимовий період а воно може становити 1/3 від загального. Отже, все це ускладнює порівняння навантажень у різних рослинних зонах. У більшості країн рекреаційне навантаження вимірюється як люд год га-1. Для більшості рослинних зон тривалість рекреаційного сезону встановлена з 1 травня до 15 жовтня, що складає 165 днів. У середньому денна тривалість становить 5-7 годин, тобто за сезон — у межах 825-1150 (у середньому 1000) годин.

Найбільш вразливим до рекреації після тваринного світу вважається живий надрунтовий покрив. При незначному рекреаційному навантаженні зберігаються навіть такі чутливі до нього види, як конвалія, герань лісова, чина весняна та ін.

Зникнення надто вразливих рослин не знижує якості відпочинку, тому допустима рекреаційна ємність визначається за збереженістю надрунтового покриву в цілому. Встановлено, що у процесі рекреації, у першу чергу, пошкоджуються декоративні види та види з красивими квітками.

Стійкість рослин живого покриву визначається станом стебел (еластичні чи ламкі), глибиною кореневої системи та положенням вузла кущіння у злаків, здатністю витримувати ущільнення ґрунту, швидкістю регенерації, висотою рослин тощо.

Рекреаційне навантаження на ліс призводить до порушення лісової підстилки, зменшення її запасів та висушення, внаслідок чого відмирають деякі рослини, які розвивають кореневу систему саме у лісовій підстилці.

Усе це негативно впливає на біокругообіг поживних речовин через його порушення у ланці лісової підстилки. Врешті-решт порушення лісової підстилки призводить до зменшення надходження органічних речовин до поверхневого шару ґрунту, зменшує його глибину і у цілому знижує родючість ґрунту.

Поряд із порушенням та ущільненням підстилки рекреаційне навантаження призводить до ущільнення мінеральної частини ґрунту до глибини 5-15 см, а на стежках — набагато глибше. При високому рекреаційному навантаженні об'ємна маса ґрунту зростає у 1,5 і більше разів, а на стежках та утоптаних галявинах — у 2-4 рази і до 10 разів.

Серед компонентів лісу найбільш стійким до рекреаційного навантаження є деревостан. Спостереженнями встановлено наступний ряд деревних порід за їх стійкістю до рекреації: дуб, вяз, липа, клен гостролистий, ясен, береза, осика, вільха чорна, сосна і ялина. Але навіть дуб при утворенні дернини і порушенні волого-повітряного режиму ґрунту утворює поверхневу кореневу систему, що має коріння на глибині всього 6-7 см, через що потерпає від конкуренції злакової рослинності. У результаті цього у дібровах із деревостану спочатку випадають граб та інші супутники дуба. Деревостан із багатоярусного перетворюється в одноярусний, а при повноті 0,5 (за зімкнутістю пологу) на деревах дуба водяні пагони, дерева починають суховершинити та відмирати. У безсніжні зими ґрунт промерзає глибше, що призводить до відмирання коріння, а це викликає масове усихання дерев під впливом шкідників та хвороб.